

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-180900 - RG-2011-1340

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse.
Dato	2011-11-10
Publisert	LB-2011-180900 - RG-2011-1340
Stikkord	22. juli-saken. Straffeprosess. Rettsmøters offentlighet. Fengsling. Domstoloven § 124.
Sammendrag	Påtalemyndigheten hadde i forbindelse med berammet fengslingsmøte 14. november 2011 for siktede i «22. juli-saken» begjært delvis lukkede dører av hensyn til faren for bevisforspillelse. Tingrettens kjennelse om at rettsmøtet skulle holdes for åpne dører ble anket av påtalemyndigheten. Lagmannsretten kom i likhet med tingretten til at risikoen for bevisforspillelse under fengslingsmøtet var liten og forkastet anken.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-175124-2 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-180900 (11-180900SAK-BORG/04).
Parter	A (advokat Geir Lippestad) mot Oslo politidistrikt (politiadvokat Pål-Fredrik Hjort Kraby).
Forfatter	Lagdommer Kristel Heyerdahl, lagmann Espen Bergh og lagmann Erik Melander.

Saken gjelder anke over Oslo tingretts beslutning om at rettsmøte til behandling av politiets begjæring om fortsatt fengsling av A skal holdes for åpne dører, jf. domstoloven § 124.

Oslo politidistrikt har i begjæring datert 31. oktober 2011 om fortsatt varetektsfengsling begjært delvis lukkede dører etter domstoloven § 125, samtidig som pressen, fornærmede, etterlatte og bistandsadvokatene gis adgang til å være til stede i rettsmøtet, jf. domstoloven § 127. Det ble gitt en supplerende begrunnelse for begjæringen i epost av 7. november 2011.

Før tingretten traff sin beslutning hadde siktedes forsvarere og advokat Frode Elgesem på vegne av AUF uttalt seg til begjæringen. De koordinerende bistandsadvokatene Siv Hallgren og Mette Yvonne Larsen fant ikke grunn til å komme med bemerkninger. Det forelå også uttalelse fra advokat Jon Wessel-Aas på vegne av Norsk redaktørforening.

Tingretten fant at vilkårene for lukkede dører i medhold av domstoloven § 125 ikke forelå, og traff den 8. november 2011 (TOSLO-2011-175124-2) slik beslutning:

Rettsmøte berammet til 14.11.11 for behandling av politiets begjæring om fortsatt fengsling av A holdes for åpne dører, jf. domstoloven § 124.

Oslo politidistrikt anket beslutningen den 9. november 2011. Sammen med anken har lagmannsretten fått oversendt et klausulert hjelpedokument med utdrag fra siktedes politiforklaringer. Siktedes forsvarere, advokat Elgesem, advokatene Hallgren og Larsen og advokat Wessel-Aas har fått kopi av anken. Anken vedlagt sakens dokumenter, inkludert brev fra siktedes forsvarere av 8. november, epost fra advokat Elgesem av 8. november og epost fra politiadvokat Kraby av 7. november 2011, kom inn til lagmannsretten 9. november 2011. Lagmannsretten har etter dette mottatt tilsvaret til anken av 10. november 2011 fra siktedes forsvarere samt støtteskriv av samme dato fra advokat Frode Elgesem på vegne av AUF. Lagmannsretten har sendt kopi av de innkomne skrivenne til partene, advokat Elgesem og de koordinerende bistandsadvokatene.

Påtalemyndigheten har i korte trekk anført at vilkårene for lukkede dører i medhold av domstoloven § 125 første ledd c foreligger på grunn av faren for bevisforspillelse, og at lukking bør skje. Dørene må lukkes for å hindre at siktede får mulighet til å kommunisere med eventuelle medvirkere under rettsmøtet. Påtalemyndigheten har vist til at etterforskningen på grunn av sakens karakter og omfang fremdeles er i en startfase, og det er ikke endelig avklart om siktede hadde medvirkere. Etterforskningsmaterialet er enormt, og siktede holder tilbake informasjon fra politiet under avhør. Påtalemyndigheten har vist til Borgarting lagmannsretts kjennelse av 31. oktober 2011 (LB-2011-159099), og mener at lagmannsrettens vurdering der er korrekt og tilsier at dørene lukkes. Bevisbildet er det samme i dag.

Det er nedlagt slik påstand:

- 1 Rettsmøte berammet 14. november 2011 for behandling av politiets begjæring om fortsatt fengsling av Afinner sted for lukkede dører, jf. domstoloven § 125, første ledd, bokstav c.
- 2 De fornærmede, de etterlatte, samtlige bistandsadvokater og pressen gis adgang til å være til stede i rettsmøtet.

Siktedes forsvarere har i korte trekk anført at vilkårene for lukkede dører ikke foreligger, og at tingrettens vurderinger og resultat er korrekt. Politiet har etter 16 ukers etterforskning ingen indikasjoner på at siktede har hatt medhjelpere og har uttalt dette til mediene. Det bestrides at siktede ikke har vært samarbeidsvillig under avhørene. Det at det gjenstår etterforskningsritt er ingen særlig grunn som gjør lukkede dører under fengslingsmøtet «påkrevd». Det er lite sannsynlig at eventuelle medhjelpere vil møte i et åpent rettsmøte. Påtalemyndigheten har heller ikke forklart hvordan de frykter at sakens opplysning skal kunne vanskeliggjøres dersom siktede skulle kommunisere med en eller flere hypotetiske medhjelpere. Dørene kan ikke lukkes fordi det er en hypotetisk mulighet for at siktede har hatt medhjelpere, og det finnes en teoretisk mulighet for at han kan kommunisere med disse på en måte som teoretisk sett kan vanskeliggjøre sakens opplysning.

Advokat Frode Elgesem på vegne av AUF har i korte trekk anført at tingretten har lagt terskelen for å lukke dørene etter domstoloven § 125 for høyt. På grunn av sakens massive omfang må det legges til grunn at etterforskningen fremdeles er i en startfase. I forarbeider og juridisk litteratur er det lagt til grunn at det lett vil foreligge særlige grunner som gjør lukkede dører påkrevd i fengslingsmøter under etterforskningen, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) side 45 og Ørnulf Øyen i Jussens Venner side 219-254. I denne saken foreligger det på grunnlag av siktedes egne forklaringer konkrete opplysninger om andre «celler» i Norge, og det er på det rene at han holder tilbake informasjon nettopp på dette punktet. Det kan ikke tillegges avgjørende vekt at politiet ikke kan konkretisere innholdet i en eventuell kommunikasjon eller identifisere deltakerne i disse angivelige «cellene». Det er grunn til frykt for sakens opplysning ved å gjennomføre fengsling for åpne dører hvor enhver vil kunne få adgang til rettslokalet.

Lagmannsretten er kommet til samme resultat som tingretten.

Hovedregelen etter domstoloven § 124 er at rettsmøter er offentlige. Etter domstoloven § 125 gjelder enkelte unntak fra dette, blant annet av hensyn til sakens opplysning, jf. § 125 første ledd bokstav c, som lyder slik:

Retten kan ved kjennelse beslutte at et rettsmøte helt eller delvis skal holdes for lukkede dører

(...)

- c) når særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og lukkede dører derfor er påkrevd.

Når det gjelder lovanvendelsen, slutter lagmannsretten seg til tingrettens redegjørelse i beslutningen side 3 første avsnitt og side 4 tredje og fjerde avsnitt med henvisninger til forarbeidene og juridisk litteratur. Det er viktige prinsipielle hensyn som begrunner hovedregelen om åpne rettsmøter, og det skal tungtveiende, konkrete grunner til for at det skal være nødvendig - påkrevd - å lukke dørene. Lagmannsretten viser til Ot.prp.nr.55 (1997-1998) hvor det fremgår på side 44:

Etter departementets mening bør loven formuleres slik at det fremgår tydelig at lukking av dørene bare skal skje når det finnes påkrevd ut fra særlige forhold i den enkelte sak, og det derfor er et markert behov for lukkede dører.

Lagmannsretten legger videre til grunn at bevisforspillelsesfare ikke sjelden vil gi tilstrekkelig grunn til å beslutte lukkede dører i fengslingsmøter under etterforskningen. Også i disse tilfellene må det imidlertid foreligge konkrete grunner som gjør lukkede dører «strengt nødvendig», jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) på side 45 hvor det heter:

Departementets forslag til ny § 125 første ledd bokstav c går ut på at lukkede dører skal kunne besluttes «når særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og lukkede dører derfor er påkrevd». Ved dette markeres også konvensjonenes krav om en konkret vurdering der lukkede dører først må besluttes når det finnes strengt nødvendig.

Departementet antar at det under etterforskningen og under bevisopptak til bruk for hovedforhandlingen i straffesaker ikke sjelden kan foreligge slike særlige forhold som kan gi grunn til å holde rettsmøter for lukkede dører. Ved rettsmøter om varetektsfengsling, særlig i etterforskningens startfase, vil f.eks hensynet til oppklaring av den aktuelle straffesaken etter forholdene lett kunne berettige stengte dører. For andre sakstyper vil vilkårene for lukking av dørene etter bokstav c trolig sjeldnere være til stede.

Påtalemyndigheten har begrunnet begjæringen om lukkede dører med at siktede i et åpent rettsmøte kan gis mulighet til å kommunisere med mulige medhjelpere til skade for etterforskningen. Når det gjelder sannsynligheten for at siktede har hatt medhjelpere, viser lagmannsretten til vurderingen i Borgarting lagmannsretts kjennelse av 31. oktober 2011 i sak LB-2011-159099 om bistandsadvokatenes rett til innsyn i samtlige etterforskningsdokumenter. Lagmannsretten uttalte her:

Lagmannsretten har merket seg at politiet uttaler offentlig at man er blitt mer og mer sikre på at A var alene om anslagene. Ut fra hva som er opplyst fra påtalemyndigheten i forbindelse med ankesaken, legger lagmannsretten til grunn at etterforskningen rettet mot mulige medvirkere likevel ikke er avsluttet. Retten bemerker videre at selv om det skulle være slik at A har vært alene om den systematiske planleggingen og selve gjennomføringen av terrorangrepene, utelukker det ikke at han i deler av planleggingseller gjennomføringsfasen kan ha hatt bistand av én eller flere andre. Ut fra sakens helt ekstraordinære karakter og alvor, er det nødvendig at man under etterforskningen søker å bringe fullstendig klarhet i spørsmålet om det kan foreligge medvirkere og hva som eventuelt er deres rolle.

Dette er fremdeles dekkende for lagmannsrettens syn. Påtalemyndigheten har i begjæringen om lukkede dører og i anken bekreftet at det fremdeles pågår etterforskning rettet mot mulige medvirkere.

Lagmannsretten er også enig med påtalemyndigheten i at - gitt sakens helt ekstraordinære karakter og omfang - må etterforskningen fremdeles anses for å være i en relativt tidlig fase. Lagmannsretten er videre uenig med tingretten når den på side 5 øverst uttaler at «det foreligger ingen konkret mistanke eller opplysninger som kan tyde på at siktede har hatt medhjelpere i forbindelse med de to terroranslagene.» Lagmannsretten viser til siktedes forklaringer og det faktum at han nettopp på dette punktet holder opplysninger tilbake slik at det blir vanskelig og tidkrevende for politiet å få bekreftet eller avkreftet om han har hatt medvirkere i forbindelse med terroranslagene eller i deler av planleggingsog gjennomføringsfasen. Lagmannsretten ser det slik at foreligger konkrete opplysninger som gjør det mulig at det foreligger medvirkere. I en samlet vurdering av om lovens vilkår for lukking foreligger, er det likevel et moment av en viss betydning at det på grunnlag av sakens opplysninger i dag ikke fremstår som sannsynlig at siktede har hatt medvirkere.

Lagmannsretten legger, som tingretten, til grunn at påtalemyndigheten kan begrunne fengslingsbegjæringen uten at det er nødvendig å komme frem med informasjon som kan skade etterforskningen. Det gjelder også

begjæringen om restriksjoner etter straffeprosessloven § 186 andre ledd. Det er heller ikke anført fra påtalemyndighetens side at hensynet til behandlingen av fengslingsbegjæringen tilsier lukkede dører.

For lagmannsretten blir det derfor avgjørende om det er grunn til å frykte at siktede vil kunne kommunisere med mulige medvirkere på en måte som vil vanskeliggjøre sakens opplysning dersom rettsmøtet holdes for åpne dører. Lagmannsretten legger her til grunn at i en sak som denne vil hensynet til oppklaring av saken veie særdeles tungt ved avgjørelsen om at dørene skal lukkes. Hvis det foreligger en konkret mulighet for bevisforspillelse vil lukking i alle fall som det klare utgangspunkt måtte anses for å være påkrevd.

Begjæringen om fortsatt fengsling er begrunnet med bevisforspillelsesfare, noe som i utgangspunktet kunne tilsi at det forelå tilstrekkelig grunn til å holde rettsmøtet for lukkede dører. Lagmannsretten viser imidlertid til at påtalemyndigheten kun har begjært delvis lukking, idet fornærmede, etterlatte, samtlige bistandsadvokater og pressen skal tillates å være til stede. Etter påtalemyndighetens vurdering foreligger det altså ikke lenger slik bevisforspillelsesfare i saken at det er påkrevd med fullstendig lukking. Påtalemyndighetens vurdering er her en annen enn ved forrige fengslingsmøte da det ble gjort gjeldende at de fornærmede, etterlatte og pressen ikke skulle gis adgang, jf. Borgarting lagmannsretts kjennelse av 15. september 2011 i sak LB-2011-145752. Den videre vurderingen må ta utgangspunkt i at det kun er snakk om delvis lukking.

Det nevnes at siktede ikke lenger sitter på isolasjon.

I Borgarting lagmannsretts kjennelse av 31. oktober 2011 (LB-2011-159099) kom lagmannsretten til at hensynet til etterforskningen tilsa at de fornærmede og bistandsadvokatene ikke fikk innsyn i samtlige etterforskningsdokumenter. Etter lagmannsrettens syn stiller imidlertid spørsmålet om bevisforspillelse seg annerledes ved spørsmålet om rettsmøtet skal være offentlig enn ved spørsmålet om dokumentinnsyn for flere hundre fornærmede og bistandsadvokater. Som nevnt ovenfor, er det heller ikke behovet for å begrunne fengslingsbegjæringen med opplysninger fra etterforskningen som er anført som begrunnelse for begjæringen om lukking. Også på dette punktet skiller saken seg fra det som var tilfellet ved forrige fengslingsmøte, se Borgarting lagmannsretts kjennelse av 15. september 2011 (LB-2011-145752).

Tingretten har pekt på at påtalemyndighetens begjæring er svært lite konkret når det gjelder hva slags type informasjon man frykter siktede vil kunne gi, til hvem og hvilken rolle disse eventuelt skulle ha. Etter lagmannsrettens vurdering kan det ikke kreves at identiteten til eventuelle medhjelpere er avklart, og det kan heller ikke kreves at det gis presise opplysninger om deres rolle og innholdet i opplysningene som skal kommuniseres. Lagmannsretten er imidlertid enig i at påtalemyndigheten i liten grad har konkretisert hvordan bevisforspillelse kan skje. Lagmannsretten har vanskelig for å se for seg hvordan siktede i et åpent rettsmøte skal kunne kommunisere med mulige medhjelpere på en måte som vil vanskeliggjøre sakens opplysning. For at siktede skal lykkes i å forspille bevis på denne måten forutsetter det at han direkte eller indirekte kommer i kontakt med mulige medhjelpere, og at han innenfor rammen av et fengslingsmøte klarer å formidle opplysninger som kan vanskeliggjøre sakens opplysning. For lagmannsretten fremstår risikoen for dette som fjern og teoretisk på dette stadiet av etterforskningen. Lagmannsretten kan ut fra dette ikke se at det foreligger «særlige grunner som gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning».

Etter dette forkastes anken.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

Anken forkastes.